

Van de grootse haaien tot de kleinste inktvisjes. Ze kunnen allemaal gevaarlijk zijn. Maar laat het je niet afschrikken, je duikplezier is veel belangrijker. Marion Haarsma geeft hiermee zelf antwoord op de door haar opgeworpen vraag: waar moeten duikers bang voor zijn? Zelf is ze dat niet. Maar is dat wel verstandig vraagt ze zich ook af. Een rondje gevaarlijke zeedieren.

Gevaarlijke zeedieren

Neem nu die haaien. De film *Jaws* heeft er de toon voor gezet. Maar dertig jaar duiken had nog nooit een haai van dichtbij opgeleverd. En kwamen ze een beetje in de buurt dan wisten ze niet hoe hard ze weg moesten zwemmen.

TEKST EN FOTO'S MARION HAARSMAN
ONDERWATERFILM.NL

Haaien, ze zijn heel slim en voorzichtig. Ze kennen de duikers niet. Die ruiken ook niet lekker en die luchtbellen helpen ook al niet om innig met ze in contact te komen. Pas na een dure trip, met veel lekker aas, komen ze binnen flitsafstand, zodat er goede foto's kunnen worden gemaakt. Maar zelfs een grote tijgerhaai, ze komt wel nieuwsgierig kijken, doet in principe niets. Misschien zijn het de kleinere dieren, die veel gevaarlijker zijn?

TANDEN Behalve haaien zijn er nog meer vissen met vervaarlijk uitziende tanden. De barracuda en de zeewolf bijvoorbeeld. De barracuda is overdag redelijk schuw, maar 's nachts komt 'ie wel eens bij het licht van de duikers jagen. En wie ineens een rij gemeen uitziende tanden vlak naast het masker ziet, moet toch wel even slikken. Maar, zo wordt verzekerd, er gebeuren zelden ongelukken. De meeste grote jagers eten vis en de mens staat niet op hun menu. Zo ook dus de zeewolf. Een indrukwekkende bek met tanden, maar ze eten zeegeels. Eigenlijk zijn

het verlegen vissen. Zo groot als ze zijn, proberen ze zich toch te verstoppen! Meestal zijn er maar een paar foto's te maken, voordat ze maken dat ze wegkomen!

Nee dan die kleinere vissen met giftige stekels. De koraalduivel is wel de mooiste en het meest bekend. De andere schorpioensoorten zitten meestal stil en door hun goede camouflage, vallen ze minder op. De duivelsvis, de Deamon stinger of Indian walkman, zit vaak verborgen in het zand. Zo stak hij eens enorm met zijn vijf gifti-

ge stekels op zijn rug. Hij is verwant aan de steenvis. Blij dat je er nog bent is de eerste reactie na zo'n steekpartij. In het Gevaarlijke Zeedierenboek staat dat na herhaaldelijk steken, je immuun wordt. Dat is dan weer fijn. Maar er zijn er meer. Ook de sterrenkijker zit verborgen in het zand, alleen getrainde duikersogen weten hem op te sporen. Of de kleine tropische meerwal. Een duiker zal bij deze vis geen gevaar lopen. Ze hebben wel een eerste rugvinstekel gevuld met gif. Vissers zouden zich eraan kunnen verwonden, maar die weten meestal heel goed wel-

Koraalduivel

Demon stinger

Haai

Zeeslang

Vuurspons

Barracuda

Textiel conusschelp

Zeewolf

Stekelrog

Meervallen

Doornenkroon

ke dieren ze wel en niet moeten beetpakken. En in de veelal Nederlandse en Noord-Europese koudere wateren is het de Pieterman, die ook verborgen in het zand zit.

VERHITTEN Stekels, de zee-egels zitten er vol mee. De *Toxopneustes* is misschien wel de gevaarlijkste zeeegel, maar het venijn zit niet in de stekel, maar in de zachte poliepen tussen de stekels in! Deze zeeegels verstopt zich onder allerlei rommel, die hij op zijn lijf vasthoud. Mocht hij geagiteerd raken openen de poliepen zich als bloe-

men. Die kunnen bij aanraking met de blote huid enorme pijn veroorzaken, die uren kan aanhouden. De behandeling van alle voorgaande steken is trouwens verhitten, niet verbranden, maar warme kompressen op de huid aanbrengen. Het geeft onmiddellijke verlichting van de pijn.

Nog een vis met een stekel is de stekelrog. Iedereen dacht dat 'ie niet zo gevaarlijk was. Totdat Steve Irwin, de beroemde 'Crocodile man', de dood vond, gestoken in zijn hart door een stekelrog. Er zijn weinig details bekend gemaakt van zijn

dood, maar de roddel gaat dat hij onderwater de stekel uit zijn hart heeft getrokken wat een enorme bloeding veroorzaakte, waaraan hij is overleden. Had hij de stekel laten zitten, zou hij misschien nog hebben geleefd.

DOORNENKROON Een dier met eveneens giftige stekels is de doornenkroon, een grote zee-ster. De stekels kunnen wel zeven cm lang worden. Het oppervlak is bedekt met een giftige slijm laag. De zee-ster vormt niet alleen een gevaar voor de duikers, maar ook voor het rif. Het

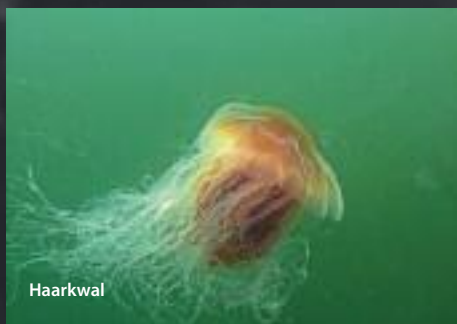
Sterrenkijker

Grote pieterman

Toxopneustes zeeegel

Haarkwal

Flamboyant cuttlefish

Brandkoraal

Touch-me-not spons

favoriete voedsel van de doornenkroons is het steenkoraal. Ze eten 's nachts en rusten overdag in het koraal. Soms vormen ze een plaag en verdwijnen er hele riffen. Dan zitten ze overal en verstoppen zich niet meer. De kans is dan groot om per ongeluk te worden gestoken.

Geen echte stekels maar meer harige borstelstjes heeft de borstelworm. Aan die borstelstjes zitten wel gemene weerhaakjes. Die breken bij het uittrekken af. In het boek *Gevaarlijke Zeedieren* staat dat sommige soorten ook gif hebben in het borstelhaar. Aangeraden wordt om altijd met handschoenen te duiken. En azijn te gebruiken na een ongelukkige aanraking met een borstelworm.

Blue ringed octopus

ZEESLANG Gif heeft een zeeslang zeker. Daar is iedereen bang voor. Het gif is twaalf keer (!) sterker dan dat van een cobra. De meeste zeeslangen hebben echter maar een klein mondje, om kleine diertjes uit het koraal te plukken. Een duikgids in Sabang ging altijd met ze spelen en liet ze over zijn handen glijden. Dat was in de tijd dat er nog interactief met de dieren om mocht worden gegaan... Maar hij liet wel goed zien, dat wanneer een dier in zijn waarde werd gelaten er niets gebeurde.

Het laatste dier met een stekel in deze rij is de gelslak of Conus schelp. Deze relatief kleine diertjes hebben al voor fatale ongelukken gezorgd! Ze hebben een giftige speer. Er zijn gevallen bekend van snorkelaars, die een mooie schelp vonden en deze even in hun zwembroek verstopten om mee te nemen. De schelp voelde zich bedreigd en heeft zijn speer gebruikt. Mocht hij toevallig een slagader raken (die loopt bij de lies) dan gaat het niet goed...

NETELDIEREN Kwallen zijn neteldieren, ze hebben ook stekels, maar die zijn zo klein, dat ze vaak niet te zien zijn. Duikers worden vaak in hun gezicht geraakt, voor zwemmers zijn kwallen veel gevaarlijker. Er zijn ook veel sponzensoorten in de tropen, die erg giftig zijn. De vuursponzen waar schuwen de duikers wel. Vuurspons is echt knalrood, een hele mooie kleur en zeer geschikt voor de foto. Veel onoglijker is de touch-me-not-spons, maar de naam is duidelijk. Brandkoraal heeft trouwens hetzelfde effect. Brandkoraal is geel aan de toppen en heeft een soort haartjes. Het zit altijd ondiep. Een van de eerste lessen voor duiken in tropisch water.

Er is een dier, dat op een plant lijkt, waar de duikers veel last van hebben. Ook als het per ongeluk met een handschoen is aangeraakt en daar

na aan het gezicht wordt gezeten. Bijvoorbeeld om te klaren. Zelfs dan doet het pijn! De Hydroid, daar gaat het om, ziet eruit als een plant, maar het is een dier. De pijn is als van een brandnetel. Het gaat ook vanzelf weer weg, maar is wel even vervelend. Het is goed te bestrijden met bijvoorbeeld Azaron. Ook goed voor kwallen- en muggenbeten!

KLEIN Het venijn zit in het klein. De kleinste octopus heeft het meest gevaarlijke gif. Het gaat om de blauw geringde octopus. Niet alleen klein, ook nog eens goed gecamoufleerd, dus zeer moeilijk te ontdekken. Zelfs de gidsen kunnen hem vaak niet vinden. Een van de buddies, Mike uit Hong-Kong wist en weet er wel raad mee. Tijdens nachtduiken gebruikt hij zijn macrostaaf en raakt hij geregeld het rif. Als het niet beweegt, is er niks, maar zodra het reageert en blauwe ringen vertoont, heeft hij er een gevonden. Een tip! Er is overigens nog een kleine inktvis, de flamboyant cuttlefish, nog zonder Nederlandse naam. Een grote is al zes cm. De kleine een keer gezien op Lembeh. En onlangs gehoord dat er ook bij Lembeh een nog kleinere soort is gevonden die nog giftiger is. Voortschrijdend inzicht wordt zo iets genoemd.

Gevaarlijke zeedieren: Herkenning, eerste hulp en preventie, ISBN-13 978-90-77401-02-7

Hydroid